

11. שביל באמצע - על עיגול פינות

מתבוננים ובונים

שכבה בוגרת

הרציונאל

אמת יש רק אחת, אבל לפעמים אנו נוטים לשנות אותה לפי הצורך ולפי ההקשר. לפעמים נשפוט בדיוק את אותה סיטואציה בשתי צורות שונות. איך יכול להיות? תלוי אם אנחנו נוגעים בדבר או לא נוגעים בדבר. זה לא נעשה במודע ובטח שלא בכוונה, אבל חשוב להציף את העניין הזה ולהיות מודעים אליו כי רק כך נוכל להתמודד עמו.

התופעה הזאת מוכרת וידועה לחז"ל והם לומדים ממנה שתי הלכות חשובות: א. "הקרובים פסולים לעדות מן התורה", כלומר לקרובי משפחה אסור להעיד במשפט של קרובי משפחתם, שכן הם עלולים, גם אם לא במודע, למסור מידע לא מדויק כדי שקרוב משפחתם יצא זכאי. ב. "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו". כלומר כוהן יכול לטמא או לטהר נגעים של אחרים, אך כשלו עצמו יש צרעת עליו ללכת לכוהן אחר שיטמא או יטהר אותו, כי הוא עלול בטעות להקל עם עצמו.

המקור להלכות אלו הוא הביטוי הלקוח ממסכת סנהדרין (דף ט' ע"ב): "אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע".

הזמר והמלחין שלום חנוך השתמש בביטוי הזה בשירו "אדם בתוך עצמו", וכך הוא כותב: "אדם קרוב אצל עצמו, אדם בתוך עצמו הוא גר".

בשיעור הזה נציג לתלמידים שאלון מנקודת המבט של הלוקח, ולאחר מכן שאלון מנקודת המבט של זה שלקחו ממנו. נבחן את תשובותיהם ונסיק מסקנות. נבין שכשהדבר נוגע בנו אנו נוטים "לעגל פינות" ונהיה מודעים לתופעה הזאת ולצורך להימנע ממנה.

מטרות

- התלמידים יבינו שיש רק אמת אחת וצריך תמיד לנהוג על פיה.
- התלמידים יהיו מודעים לכך שכשאנו נוגעים בדבר אנו נוטים לפרש את המציאות לפי מה שנוח לנו ולא כפי שהיא באמת.
- התלמידים ילמדו שאסור "לעגל פינות" ולשנות את האמת בשום פנים ואופן!

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם את השאלונים (נספחים 1 ו-2) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש להכין שתי כרזות לתלייה על הלוח (בגודל של A3). הראשונה: "הקרובים פסולים לעדות מן התורה", השנייה: "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו".

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 11, מתבוננים ובונים, שביל באמצע
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

מבנה השיעור

- פתיחה: יש רק אמת אחת (מליאה)
 שלב א': מנקודת מבט אחת (עבודה יחידנית)
 שלב ב': מנקודת מבט אחרת (עבודה יחידנית)
 שלב ג': אני מול זולתי (מליאה)
 סיכום: לא לעגל פינות (מליאה)

מהלך השיעור

פתיחה: יש רק אמת אחת (מליאה)

- נשאל את התלמידים: כמה זה 9 כפול 3? כולם יענו "27".
- נקשה: אולי זה 28? אולי 26? איך אתם יודעים?
- נשאל את התלמידים: מי היה אח של יעקב אבינו? כולם יענו "עשיו".
- נקשה: אולי זה יצחק? אולי יוסף? איך אתם יודעים?
- נשאל את התלמידים: האם עכשיו חם, קר או נעים? נשמע את תשובות התלמידים, שבודאי יהיו שונות זו מזו.
- נאמר לתלמידים: הרי הטמפרטורה בחוץ היא אותה טמפרטורה לכולם, איך ייתכן שלחלק חם, לחלק קר ולחלק נעים?
- נשאל את התלמידים: איך היה לכם המבחן האחרון ב...? (להוסיף מקצוע שבו נבחנו לאחרונה). נשמע את תשובות התלמידים, שבודאי יהיו שונות זו מזו.
- נאמר לתלמידים: הרי המבחן היה אותו מבחן לכולם עם אותן שאלות, איך ייתכן שלחלקכם הוא היה קל, לחלק קשה ולחלק בסדר?
- נדון עם התלמידים: מה ההבדל בין שתי השאלות הראשונות (בחשבון ובתורה) לבין שתי השאלות האחרונות (מזג אוויר ומבחן)?
- בשתי השאלות הראשונות האמת היא מוחלטת עבור כולם. תמיד 9 כפול 3 יהיה 27 ותמיד עשיו יהיה אח של יעקב. לא משנה מאיזו נקודת מבט נסתכל על זה – התוצאה תמיד תהיה אותה תוצאה.
- לעומת זאת, בשתי השאלות האחרונות כל אחד רואה את המציאות לפי המקום שלו באותו רגע. נכון שהטמפרטורה בחוץ היא זהה לכולם, אבל חלק רגישים יותר לקור, לחלק נעים יותר כשקר ואחרים מסתדרים בכל מצב. גם השאלות במבחן היו זהות עבור כולם, ובכל זאת חלק התכוננו יותר והצליחו יותר, לחלק אחר קשה יותר עם המקצוע הזה וכן הלאה.
- נאמר לתלמידים: בשיעור הזה נבחן מתי אנחנו רואים את המציאות כפי שהיא באמת, ומתי אנחנו "מסדרים" את המציאות כפי שנוח לנו.

שלב א' – מנקודת מבט אחת (עבודה יחידנית)

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 11, מתבוננים ובונים, שביל באמצע
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נחלק לתלמידים את שאלון א' (נספח 1).
- נבקש מכל תלמיד לענות באופן אישי ולשמור את השאלון אצלו.
- ניתן מספר דקות למילוי השאלון.

שלב ב' – מנקודת מבט אחרת (עבודה יחידנית)

- נחלק לתלמידים את שאלון ב' (נספח 2).
- נבקש מכל תלמיד לענות באופן אישי ולשמור את השאלון אצלו.
- ניתן מספר דקות למילוי השאלון.

שלב ג' – אני מול זולתי (מליאה)

- נבקש מכל תלמיד לספור לעצמו כמה פעמים בשאלון הראשון סימן את תשובה מספר 1, כמה פעמים את תשובה מספר 2 וכמה את תשובה מספר 3. לאחר מכן נבקש לעשות אותו דבר בשאלון השני.
- נערוך סקר כיתתי – קודם בנוגע לשאלון הראשון ואחר כך בנוגע לשאלון השני. הסקר יתבצע על ידי הרמת מספר האצבעות כמספר התשובות שאותו תלמיד סימן. למשל: תלמיד שסימן בשאלון הראשון 3 פעמים את תשובה מספר 1 ירים 3 אצבעות. למורה: מטרת הסקר הכיתתי הוא להעצים את ההבדל בין שני השאלונים. כשכל תלמיד עומד בפני עצמו הוא יכול לסמן מספר 2 ואז הניגודיות לא מוקצנת. כשזה כל הכיתה יחד, הסיכוי להראות את הניגודיות גדול יותר.
- נגלה לתלמידים:
  1. תשובה מספר 1 היא הכי פחות טובה. היא הכי "מעגלת פינות", מעלימה, לא מראה את הדברים כפי שהם באמת.
  2. תשובה מספר 2 היא "בסדר" – לא משקרת ולא אומרת את האמת. יוצאת טוב מכל הכיוונים.
  3. תשובה מספר 3 היא הכי טובה, אמיתית ונכונה. מי שסימן אותה יכול לשמוח שהוא בדרך הנכונה. זוהי תשובה לא מתפשרת, תשובה שהולכת עם האמת כפי שהיא, בין אם זה נעים לי ובין אם לא.
- נאמר לתלמידים: מי שסימן בשאלון תשובות שונות על אותה שאלה בשאלונים א' ו-ב' – צריכה להידלק אצלו נורה אדומה. התשובה צריכה להיות זהה. גם אם היא לא התשובה האידיאלית היא צריכה להיות אותה תשובה בשני השאלונים.
- נשאל את התלמידים: ממה לדעתכם נובע ההבדל בין התשובות בשני השאלונים? (בשאלון הראשון הנושא הוא אני, ולגבי עצמי אני נוהג להקל. בשאלון השני הנושא הוא זולתי, ולגביו אני נוטה להחמיר)

סיכום - לא לעגל פינות (מליאה)

- נתלה על הלוח שתי כרזות: "הקרובים פסולים לעדות מן התורה" ו-"כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו".
- נשאל את התלמידים: מה לדעתכם פירוש הכרזות הללו? נשמע את תשובותיהם ולאחר מכן נרחיב ונסביר:
  - הרמב"ם (משנה תורה, הלכות עדות, פרק י"ג הלכה א') אומר: "הקרובים פסולים לעדות מן התורה". הכוונה היא לקרבת משפחה. אפילו אם הקרובים הם אנשים גדולים וצדיקים הם אינם יכולים להעיד עבור קרוביהם כיוון שהם נוגעים בדבר.
  - משנה, מסכת נגעים, פרק ב' משנה ה': "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו". כלומר כוהן יכול לטמא או לטהר נגעים של אחרים, אך בנוגע לעצמו עליו לחפש כוהן אחר שיטמא ויטהר אותו. הוא חייב לעשות זאת מכיוון שהוא לא אובייקטיבי ועלול לא בכוונה להטות את הדין לטובתו ולטהר גם היכן שראוי לטמא.
- (הצעה נוספת למורה: להסביר את שתי ההלכות בצורת הצגה – "אני כוהן מומחה לנגעים, יום אחד...")
- נאמר לתלמידים: בפתיחת השיעור ראינו שיש שאלות שבהן האמת בולטת, ברורה וחדה, כגון שאלות בחשבון. לעומת זאת, יש שאלות שבהן האמת היא לפי נקודת המבט של המסתכל, כגון שאלות בנוגע למזג האוויר או בנוגע למבחן וכדומה. האתגר הוא תמיד להסתכל על המציאות לא רק מתוך המקום שלי אלא גם מתוך המקום של זולתי, לא "לעגל פינות" ולהיות תמיד דבוקים באמת.
- נשאל את התלמידים: מתי לדעתכם הכי קשה להיות ישרים ולענות תשובה אמיתית? בשני מצבים:
  - כשאתה היחיד שיודע את האמת. אם תענה תשובה אחרת אין סיכוי שמישהו ידע ששינית מהאמת. רק אתה והקב"ה. וזה המבחן האמיתי – אם מצליחים להיות ישרים ואמיתיים עם עצמנו גם כשאף אחד חוץ מאיתנו לא יודע מה האמת (כמו בשיעור "הצופה המסתתר").
  - כשנקודת המבט מקשה על האמת כי אני נוגע בדבר.
- נדון עם התלמידים: כיצד אפשר להתמודד עם החלטות שבהן אינני בטוח שאני אובייקטיבי? (להתייעץ, לנהוג לחומרה, לנסות ולהתבונן מנקודת מבט נוספת ועוד).
- נאחל לתלמידים שנצליח תמיד לשמור באמת על האמת ולהודות בה בכל עת ובכל מצב.

לפניך שאלון ובו שש דילמות. עליך לסמן כיצד את/ה היית נוהג/ת באותה סיטואציה. אין תשובה נכונה ולא נכונה, יש רק את מה שכל אחד ואחת כותבים עם עצמם.

דילמה ראשונה:

יש כרגע מבחן בחשבון. לידי יושב אוריאל, אחד מחבריי הטובים. אוריאל מביא לכל מבחן חפיסת שוקולד מכיוון שהוא טוען שזה עוזר לריכוז. אוריאל יצא רגע מן הכיתה להתפנות. אני באמצע תרגיל מסובך, והשור קולד לידי קורץ לי לטעום ולהמתיק את הדרך הקשה עד פתרון התרגיל. אבל אוריאל לא כאן כדי לבקש רשות... מה אעשה?

1. אוריאל ואני חברים טובים, ברור שהוא מרשה לי - אני יכול לקחת כמה שארצה.
2. אקח רק קוביית שוקולד אחת כדי להמתיק את הרגע. אחר כך כבר אבקש עוד.
3. אחכה שאוריאל יחזור ואבקש ממנו מעט מן השוקולד.

דילמה שנייה:

המבחן ממשיך. אוריאל כבר חזר והכול בסדר. בסיום אחד התרגילים אינני בטוח בתשובה. אני פותר שוב ומגיע לאותה תוצאה. אני מציץ רגע במבחן של אוריאל, לא בשביל להעתיק חס וחלילה אלא רק בשביל להתחזק ולראות שגם הוא הגיע לאותו פתרון. אחר כך יש לי נקיפות מצפון שאולי לא הייתי צריך להביט במבחן שלו. מה דעתכם?

1. הייתי בסדר גמור, הרי גם אם הייתי רואה שאוריאל הגיע לפתרון אחר - לא הייתי משנה. רק רציתי להתחזק.
2. אין בעיה במה שעשיתי, אבל אחרי המבחן אספר לאוריאל ולמורה שהסתכלתי תוך הדגשה שלא שיניתי כלום במבחן שלי בעקבות ההצצה.
3. אסור להסתכל במבחן של מישהו אחר בשום פנים ואופן!

דילמה שלישית:

הלכתי למכולת עם אחי הקטן. ליד הקופה מוצבים דרך קבע שוקולדים וסוכריות. כשחיכינו לשלם שלח אחי הקטן את ידו ולקח סוכריית מציצה. אף אחד חוץ ממני לא שם לב. למרבה המזל שמתי לב שהוא לקח עוד לפני שהכניס לפה, אבל הסוכרייה כבר הייתה פתוחה. כשהגיע תורנו לשלם התלבטתי אם לדווח למוכר גם על הסוכרייה. מה עליי לעשות?

1. זו רק סוכרייה, והמוכר לא שם לב - זו בעיה שלו!
2. אחזיר את הסוכרייה הפתוחה למקום בלי שאף-אחד ירגיש. למה עלי לשלם על משהו שלא לקחתי ולא תכננתי לקחת?
3. אתנצל בפני המוכר על כך שאחי לקח את הסוכרייה ואשלם גם עליה.

דילמה רביעית:

שילמתי למוכר ויצאנו מהמכולת. כשהכנסתי את העודף לארנק גיליתי שהמוכר החזיר לי בטעות חצי שקל יותר ממה שהיה צריך. מה עליי לעשות?

1. הוא טעה וזו בעיה שלו. לפעמים הוא טועה לטובתי ולפעמים לטובתו. אלה החיים.
2. רק חצי שקל, אל תעשו עניין. אם זה היה יותר כסף הייתי מחזיר, אבל כל עוד זה סכום כזה קטן אז לא נורא.
3. אחזור למכולת ואחזיר את הכסף שקיבלתי בטעות.

דילמה חמישית:

קבעתי להיפגש עם חבר טוב בשבת בצהריים בשעה 13:00. בדרך כלל אנחנו מסיימים לאכול עד שעה זו כך שאין בעיה שאצא לחברים. אבל הפעם היו לנו אורחים והסעודה התארכה עוד ועוד. הגעתי באיחור למקום המפגש, ועוד לפני ה"שבת-שלום" פנה אליי חברי ואמר: "אתה לא רואה מה השעה? איחרת!" כיצד אגיב?

1. אגיב בכעס ואומר לחברי שזה לא עניינו מתי אני מגיע והוא לא צריך לחקור אותי.
2. אמצא תירוץ איך להסביר את האיחור. למשל, שנפלתי או שפגשתי חבר אחר קודם.
3. אתנצל ואסביר שהיו לנו אורחים ולא יכולתי לצאת לפני גמר הסעודה.

דילמה שישית:

כדי להגיע הביתה בסיום הלימודים אני נוסעת באופן קבוע באוטובוס. אני כבר בכיתה ד' וגדולה מספיק כדי לנסוע לבד ולזהות את התחנה שבה עלי לרדת. באוטובוס חייבים לשלם יותר מגיל 10 ומעלה. לפני יומיים חגגתי יום הולדת 10 אבל אני נראית קטנה מכפי גילי. אני עולה לאוטובוס והנהג שכבר מכיר אותי מושיט לי כרטיסייה של ילדים... כיצד עליי לנהוג?

1. בעיה של הנהג שהוא לא שאל אותי לגילי. אם היה שואל - הייתי אומרת לו ומשלמת מה שצריך.
2. יום הולדתי היה לפני יומיים רק בתאריך העברי. התאריך הלועזי זה בשבוע הבא ואז אתחיל לשלם את המחיר החדש.
3. אומר לנהג שאני כבר בת 10 ולכן אני צריכה מהיום לשלם יותר.

לפניך שאלון ובו שש דילמות. עליך לסמן כיצד את/ה היית נוהג/ת באותה סיטואציה. אין תשובה נכונה ולא נכונה, יש רק את מה שכל אחד ואחת כותבים עם עצמם.

דילמה ראשונה:

אנחנו באמצע מבחן בחשבון. יצאתי לרגע להתפנות והשארתי על השולחן חפיסת שוקולד פתוחה. זה עוזר לי לריכוז. כשחזרתי גיליתי ששכני לספסל לקח מן השוקולד ללא רשותי. איך אגיב?

1. אכעס מאוד - איך העז לקחת ללא רשות? אבקש מהמורה בהזדמנות הראשונה לעבור מקום. אמנם אנחנו חברים אבל זו חציית גבול.
2. אגיד לו שזה בסדר שלקח אבל בפעם הבאה שיבקש רשות.
3. אשמח מאוד שהוא מרגיש נוח איתי ויודע שאני מרשה לו הכול, ושחפציי עומדים לרשותו תמיד, כולל השוקולד.

דילמה שנייה:

סיימנו את המבחן. דווקא היה בסדר... אתמול בלילה תרגלתי הרבה עם אימא וזה עזר מאוד. בסיום המבחן ניגש אלי זה שיושב לידי ודיבר איתי על השאלה השביעית. הוא אמר שלא היה בטוח בתשובה אז פתר אותה שוב והגיע לאותה תוצאה. כיוון שעדיין לא היה בטוח - הסתכל לרגע במבחן שלי כדי לראות אם פתרנו אותו דבר. אחרי שדיבר איתי היו לי רגשת מעורבים...

1. מה פתאום הוא מסתכל במבחן שלי? ועוד בלי רשות!
2. ממילא הוא לא התכוון לשנות את תשובתי, אז מה זה משנה? שיסתכל!
3. אין לי בעיה שיסתכל, אם הוא רוצה להעתיק שיעתיק. זו לא בעיה שלי. זו בעיה שלו ואולי גם של המורה (אם היא שמה לב לזה).

דילמה שלישית:

אני מוכר במכולת השכונתית. בסוף כל יום אני עובר במכולת, מסדר את המדפים שהתבלגנו במשך היום, מסדר את המדפים מחדש, בודק שהכול כשורה ומוכן למחר.

היום כשסידרתי ראיתי בסוכריות שליד הקופה סוכרייה אחת פתוחה. מה עליי לחשוב?

1. שוב פעם מישהו פותח ומחזיר! איזו התנהגות חצופה! מה אני אמור לעשות עם זה עכשיו?
2. אשאיר את הסוכרייה הפתוחה היכן שהייתה. אולי מישהו עוד יקנה אותה בטעות בלי לשים לב שהיא פתוחה.
3. לא נורא, בטח אחד הילדים פתח ואולי ההורה שלו אפילו לא שם לב.

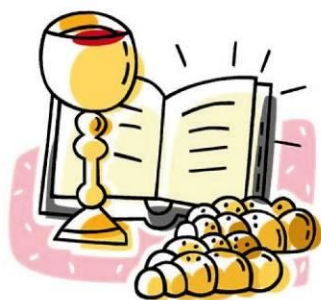
דילמה רביעית:

חלק מסיום היום במכולת כולל גם ספירה של הכסף. אני משווה בין החשיב בוניות שיש בידי לבין הכסף בקופה כדי לוודא שאין חריגות. מדובר פה בכספי ציבור, לא משהו פרטי שלי, והכול צריך להיות מדויק. היום הייתה חריגה של חצי שקל פחות ממה שהיה אמור להיות...

1. זה חלק מהחיים - פעם יש חצי שקל יותר לטובתי ופעם חצי שקל פחות.
2. זה רק חצי שקל, לא צריך לעשות עניין. קורה! אני גם בן-אדם, גם לי מותר לטעות.
3. אדווח לממונה עליו שכנראה עשיתי טעות עם אחד הקונים והחזרתי לו חצי שקל יותר ממה שהייתי צריך.

דילמה חמישית:

קבעתי עם חבר להיפגש בשבת בשעה 13:00. אני מחכה ומחכה וחברי לא מגיע. כבר קר ומאוחר, ואני כמעט מתייאש וחוזר לביתי - אך פתאום אני רואה אותו בקצה הרחוב. איך אגיב?

1. אתחמק מהמקום בזריזות לפני שחברי יבחין בי - לא מגיע לו שניפגש השבת!
2. אכעס מאוד על הזלזול בי ועל האיחור. אקבל את פני חברי בצורה צוננת.
3. אם הוא איחר אני בטוח שיש לו סיבה מוצדקת. בדרך כלל הוא מגיע בזמן. אמתין שיגיע ואשאל אותו בנחת ובעדינות מה קרה ומדוע איחר.

דילמה שישית:

אני נהג אוטובוס ותיק וכבר מזהה את כל הילדים שנוסעים איתי אל בית הספר וחזרה ממנו. אני כמעט בטוח שלפני יומיים אמרתי "מזל-טוב" לאחת הילדות שנכנסה לאוטובוס עם שמלה חגיגית וזר על ראשה. היא התגאתה באוזניי שהיא כבר בת 10 ואפילו הביאה לי לטעום מהעוגה. אבל היום היא שילמה לי כמו ילדה מתחת לגיל 10 ולא בתעריף היקר יותר של ילדים מעל גיל 10. כיצד עליי לנהוג?

1. אקרא לה מיד ואדרוש להפסיק לרמות ולשלם את מלוא המחיר הנדרש.
2. אחכה כמה ימים, אם לא תתחיל לשלם כמו שצריך - אשאל אותה למה.
3. זה לא ענייני - התשלום הוא שלה ואני לא אמור לדעת בת כמה היא ובטח שלא לזכור שעלתה עם כתר.

